

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsen ehdotus

Dnro 14-00113-12

Hyvinvointivaliokunnan mietintö koskien

jäsen ehdotusta pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä maiden au pair -järjestelmien osalta

1. Valiokunnan ehdotus

Hyvinvointivaliokunta tukee jäsen ehdotusta A 1619/välfärd, jossa ehdotetaan pohjoismaisen yhteistyön tiivistämistä pohjoismaisten au pair -järjestelmien osalta seuraavin hallitusten toimin

että ne laativat au pair -järjestelmiä koskevan tilanneraportin, joka toimisi au pair -järjestelmien ongelmiin liittyvän jatkotyön lähtökohtana.

että ne järjestävät konferenssin tavoitteena selvittää, valottaa ja tuoda esiin Pohjoismaiden au pair -järjestelmien ongelmia. Tavoitteena on päästä yhteisymmärrykseen au pair -järjestelmien parisessa tehtävästä jatkotyöstä.

että ne pohtivat, laaditaanko au pair -järjestelmille pitkällä aikavälillä yhteispohjoismainen säännöstö. Edellä mainittujen kahden etälauseen tavoitteena on osaltaan vaikuttaa arvioon siitä, onko pitkällä aikavälillä mahdollista saada aikaiseksi yhteinen säännöstö.

2. Taustaa

Hyvinvointivaliokunta on vastaanottanut sosiaalidemokraattiselta ryhmältä jäsen ehdotuksen pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä maiden au pair -järjestelmien osalta. Au pair -ohjelmia on kaikissa Pohjoismaissa. Jäsen ehdotuksen taustalla on se, että eri Pohjoismaissa on tehty erilaisia au pair -ohjelmia koskevia aloitteita, jotta estettäisiin oikeuksien ja velvollisuuksien rikkominen, järjestelmien hyväksikäyttö ja pahimmillaan au pair -ohjelmien aseman hyväksikäyttö orjamaisissa olosuhteissa, mistä on esimerkkejä monista muista maista.

Jäsenedotuksessa mainitaan Oslossa sijaitseva Au Pair Center, jonka toiminnasta vastaa vapaaehtoisjärjestö Norsk Folkehjelp (Norjan kansanapu). Keskus on havainnut, että avun tarpeessa on aikaisempaa huomattavasti enemmän naisia, jotka eivät uskalla hakeutua poliisiin tai viiranomaisten puheille.

Hyvinvointivaliokunta on keskustellut Oslossa toimivan Au Pair Centerin toiminnanjohtajan *Magnhild Otnesin* sekä Fagforbundet-ammattiliiton asiantuntijan ja Au Pair Centerin neuvonantajan *Anne Gry Rønning-Aabyn* kanssa. Hyvinvointivaliokunta on myös vierailut Oslossa Au Pair Centerissä ja keskustellut sen sihteeristön kanssa. Saman on tehnyt ehdotuksen tekijä norjalainen *Sonja Mandt (AP)*.

Hyvinvointivaliokunta on jo vuosien ajan käsitellyt monia ihmiskauppakysymyksiä – "nykyajan orjuutta" – keskittyen pakkotyöhön. Esillä ovat olleet esimerkiksi nämä yhteiskunnan alat: maanviljelys, hotelli- ja ravintola-ala, puhtaanapito- ja rakennusala, au pair -ohjelmat ja prostituutio. Norjalainen *Sonja Mandt (Ap)* ja sihteeristö ovat olleet mukana Itämeriyhteistyön eli BSPC:n työryhmässä, jonka työtä valiokunnan entinen jäsen *Line Barfod* johti Tanskan vuoden 2011 vaaleihin asti.

Hyvinvointivaliokunta järjesti tammikuun 2015 kokouksessaan keskustelun vähemmistövaltuutetun *Eva Biaudet'n* kanssa, joka toimi myös kansalaisena ihmiskaupparaporttoijana. Hän kertoi tehtävästään Suomessa ja kommentoi jäsenedotusta.

3. Lausunnot

Hyvinvointivaliokunnan sihteeristö on pyytänyt jäsenedotuksesta lausuntoa Pohjoismaiden neuvoston kulttuuri- ja koulutusvaliokunnalta, kansalais- ja kuluttajavalikunnalta ja elinkeinovaliokunnalta.

Kansalais- ja kuluttajavalikunta

Kansalais- ja kuluttajavalikunta katsoo, että au pair -järjestelmiä pidetään hyvinä mutta samaan aikaan on tärkeää torjua sosiaalista polkumyymiä ja työvoiman hyväksikäyttöä. On tärkeää varmistaa au pariin oikeudet Pohjoismaissa. Valiokunta ehdottaa, että asiasta järjestetään yhteiskokous tai kuulemistilaisuus Pohjoismaiden neuvoston kokoontuessa seuraavan kerran, sillä asiasta tarvitaan lisää tietoa.

Hyvinvointivaliokunta toteaa, että kansalais- ja kuluttajavalikunta suhtautuu myönteisesti au pariin oikeuksien parannustarpeeseen. Kansalais- ja kuluttajavalikunta on saanut seuraavaan kokoukseensa tämän asiakirjan ja hyvinvointivaliokunta pyytää kansalais- ja kuluttajavalikuntaa arvioimaan, onko se saanut tarpeeksi lisätietoa, jotta se voisi arvioida toimenpide-ehdotuksia tiiviimmistä yhteistyöstä Pohjoismaiden au pair -järjestelmien välillä.

Elinkeinovaliokunta

Elinkeinovaliokunnan mielestä Pohjoismaiden au pair -järjestelmiä koskevat kysymykset ovat mielenkiintoisia, mutta näyttää siltä, että järjestelmien alkuperäinen tarkoitus eli kulttuurivaihto nuorten ja isäntäperheiden välillä, on muuttumassa eräänlaiseksi peiteltyksi työvoiman hyödyntämiseksi, johon liittyy selkeästi hyväksikäytön piirteitä. Elinkeinovaliokunta suhtautuu myönteisesti ensimmäiseen että-lauseeseen, joka koskee tarvetta laatia raportti tai selonteko jokaisen Pohjoismaan au pair -järjestelmästä. Sen sijaan elinkeinovaliokunta ei halua ryhtyä toimiin jäsenedotuksen kahden muun ehdotuksen osalta (konferenssin järjestäminen ja yhteisten sääntöjen laatiminen). Elinkeinovaliokunta katsoo, että kaksi viimeistä ehdotusta riippuu raportin päätelmästä.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenedotus

Dnro 14-00113-12

4. Valiokunnan näkemykset

Au pair -järjestelmän tarkoitus

Au pair -järjestelmä oli alunperin tarkoitettu molemminpuoliseksi kulttuurivaihdoksi, joka antaa 18–30-vuotiaille nuorille ihmisille mahdollisuuden saada tietoa toisen maan kielestä ja kulttuurista sekä isäntäperheille mahdollisuuden tutustua au pairin kulttuuriin. Au pairin työhön kuuluvat lastenhoito ja kevyet kodinhoitotehtävät, ja hän saa ilmaisen asunnon ja ruoan, taskurahaa ja kielikurssin. Au pair ja isäntäperhe saavat molemminpuolista iloa kahden kulttuurin kohtaamisesta.

Suurin osa au pareista on nuoria naisia, nuoria miehiä on noin viisi prosenttia. Järjestelmä on hyvä ja sen myötä monet nuoret pohjoismaalaiset ovat saaneet työkokemusta ja kieli- ja kulttuuritietoutta toisesta Pohjoismaasta tai muusta maasta, ja vastavuoroisesti monet muualta maailmasta tulevat nuoret ovat saaneet mahdollisuuden tutustua Pohjoismaiden kielisiin ja kulttuuriin.

Ranskankielinen ilmaisu *au pair* tarkoittaa "samassa asemassa". Se tarkoittaa, että au pair on osa perhettä, eikä vain lapsenvahti, kotiapulainen tai "piika", kuten ennen sanottiin. Kokemukset osoittavat, että on paljon isäntäperheitä, jotka eivät kohtele au pairia samanarvoisena perheenjäsenenä, vaan käyttävät au pair -järjestelmää kotitöiden teettämiseen, eikä au pairille jää aikaa tai mahdollisuutta oppia maan kieltä tai kulttuuria. Au pair voi toki olla suuri apu arkipäivän kiireissä, mutta hän on ensisijaisesti nuori ihminen, johon perheen on haluttava tutustua. Uuteen kulttuuriin tutustuminen voi olla iästä riippumatta kiintoisa kokemus. Järjestämä on tehty sitä varten, että au pair -oleskelu ei olisi pelkkää työntekoa, vaan todellista kulttuurivaihtoa, sillä au pairin on tarkoitus oppia myös kyseessä olevan Pohjoismaan kieltä sekä saada aikaa ja mahdollisuus tutustua työskentelymaansa kulttuuriin.

Vuosien ajan järjestelmä on toiminut hyvin sekä Pohjoismaiden nuorten että muista maista tulevien osalta. Pohjoismaat olivat aluksi lähettäjämaita, mutta nyt olemme pääasiassa vastaanottajamaita, ja au pareja tulee etenkin Aasiasta ja Itä-Euroopasta. Muutos asettaa vaatimuksia säännöillemme ja järjestelmän hallinnoinnille. Jo pelkästään Norjaan tulee 3 000 uutta au pairia vuodessa.

Au pair -järjestelmän sääntely

Euroopan neuvosto on määritellyt yleiset ehdot au pair -järjestelmälle vuonna 1969 ja sopimus on ratifioitu 1971. Vaikka maa olisikin liittynyt yleissopimukseen, sillä voi silti olla poikkeavia kansallisia sääntöjä muun muassa siitä, tarvitseeko au pair oleskeluluvan tai työluvan. Norjan ja Tanskan lisäksi vain Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa on vastaavat säännöt. Syynä on muun muassa se, että joidenkin maiden, kuten esimerkiksi Saksan ja Luxemburgin, hallitukset pitävät sopimusta riittämättömänä.

Vuosien ajan on keskusteltu siitä, toimiiko järjestelmä sellaisena kulttuurinvaihtona kuin sen alun perin oli tarkoitus olla vai onko se vain mahdollisuus au pairille hankkia työtä ja tuloja toisessa maassa ja isäntäperheelle halpaa työvoimaa.

Kulttuurierot ja vallan tasapaino au pairin ja isäntäperheen välillä

Yksi syistä au pair -järjestelmän haasteisiin on se, että monet Euroopan ulkopuolelta Pohjoismaihin au pairiksi saapuvat henkilöt tulevat köyhistä oloista ja ovat tottuneita erilaiseen kulttuuriin kuin Pohjoismaissa. Norjassa tulevat suurelta osin Norjaan köyhemmistä ja kehittymättömmistä maista. Vuosina 2013–2014 noin 85 prosenttia au pair -luvan saaneista oli Filippiinien kansalaisia.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenehdotus

Dnro 14-00113-12

Norjassa vuonna 2011 tehty maisterintutkielma osoittaa, että au pair -järjestelmä toimii Norjassa pitkälti tapana tuoda maahan halpaa työvoimaa tekemään niitä töitä, joita norjalaiset eivät halua tehdä. Järjestelmä toimii nykyään harvoin sen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Au pair ei ole samanarvoinen perheenjäsen, vaan halpa kotiapulainen. Toisen maan kansallisuuden omaavat au pairit ovat lähestulkoon ilmaista työvoimaa vastaanottajamaalle, sillä he eivät tuo mukanaan kustannuksia. Au pair maksaa majoituksesta ja ruoasta verotusarvon, mikä johtaa siihen, että useimmat saavat vain noin 2 500 kruunua kuukaudessa. On perusteltua uskoa, että tilanne on sama muissakin Pohjoismaissa.

Hyvinvointivaliokunta huomauttaa, että au pairin ja isäntäperheen välille voi muodostua vinoutunut valtasuhde, sillä isäntäperhe on yleensä rikas, osaa kieltä ja tuntee järjestelmän. Isäntäperheiden olisi oltava tietoisia tästä asetelmasta, ja hyvinvointivaliokunnan mielestä on laadittava selkeämmät säännöt Pohjoismaihin au pairiksi tuleville, jotta heidän asemansa olisi turvallisempi eikä heitä kohdeltaisi tavalla, joka on ristiriidassa au pair -järjestelmän peruseräkkeiden kanssa.

Kotiavun ostaminen on koko ajan yleistymässä. Sen vuoksi tiedotuksen haasteena on vaikuttaa asenteisiin ja varmistaa asianmukainen kohtelu. Au pair voi toki olla suuri apu arkipäivän kiireissä, mutta hän on ensisijaisesti nuori ihminen, johon isäntäperheen on haluttava tutustua. Uuteen kulttuuriin tutustuminen voi olla iästä riippumatta kiintoisa kokemus.

Au Pair Centeriä hallinnoiva Norsk folkehjelp huomauttaa, että Pohjoismaissa on totuttu yhtenäiskulttuuriin, emmekä ole tottuneet paternalismiin eli holhoamiseen. Työväen alistaminen työnantajan mielivallan alle on jo kauan aikaa sitten vaihtunut työsopimuksin säännellyksi työelämäksi. Norsk folkehjelp huomauttaa, että monet au pairit tulevat kulttuureista, joissa paternalismi on yleistä. Monet odottavat, että isäntäperhesuhdetta luonnehtisi huolenpito ja valvonta isäntäperheen osalta ja vastaavasti au pair ei saisi olla itsenäinen. Au Pair Center on paljastanut monia ihmiskauppatapauksia ja monissa tapauksissa on todisteita au pairien seksuaalisesta ja raa'asta hyväksikäytöstä.

Hyvinvointivaliokunta panee merkille, että kulttuurin ja odotusten erot voivat olla haasteellisia au pair -järjestelmän molemmille osapuolille. Au pair -suhteen liukuminen joissakin tapauksissa kotiavun muodoksi haastaa pohjoismaisen kulttuurin tasa-arvon ja demokratian käsityksiä. Monet au pairit tulevat köyhistä oloista ja odottavat joutuvansa palvelijan asemaan. Tämä vaikuttaa myös isäntäperheen lapsiin, jotka tottuvat siihen, että kodissa on apulainen.

Pohjoismaisen yhteistyön tarve

Meillä on vastuu siitä, että au pair -järjestelmä ei salli ihmisten väärinkäyttöä. Hyvinvointivaliokunnan mielestä on tarpeen määritellä au pair -järjestelmän ehdot tarkemmin, jotta voidaan estää au pairin ja isäntäperheen suhteen vinoutuminen. Epämuodolliset sopimukset mahdollistavat yksittäisen au pairin hyväksikäytön halpana työvoimana. Hyvinvointivaliokunta on pitänyt kokouksia muun muassa Norjan Au Pair Centerin, tanskalaisen ammattijärjestön sekä Tanskan Børnerådet-lapsineuvoston kanssa ja kokouksissa on ehdotettu muun muassa seuraavia toimia: hyvän säännösten varmistaminen, au pair -ammattijärjestön perustaminen, vakuutusjärjestelmä, työajasta sopiminen (muun muassa työpäivistä ja vapaapäivistä päättäminen), matkojen maksaminen, taskurahan korottaminen sekä au pairin oikeudellisen aseman parantaminen oleskelumaassa.

Asiaa mutkistaa se, että jotkut au pairit suosivat epämuodollisia järjestelmiä, sillä ne toimivat heidän kannaltaan paremmin. Hyvinvointivaliokunnan mielestä on tärkeää, että Pohjoismaihin tulevia au pairia tiedotetaan hyvin.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenehdotus

Dnro 14-00113-12

Suurkäräjillä välikysymyksen asiasta esittäneen hyvinvointivaliokunnan jäsenen Sonja Mandtin (Ap) mielestä ongelma on suurin Tanskassa ja pienin Suomessa. Norjalla ja Tanskalla on jokseenkin samanlaiset au pair -järjestelmät, ja molemmat maat ovat tehneet muutoksia au pair -säännöstöön suojellakseen au pareja paremmin.

Tanskassa on laadittu uudet au pair -säännöt viimeksi joulukuussa 2014. Säännöt antavat Tanskan au parejaille säännellymmät olot ja selvemmän jaon kotitöiden ja vapaa-ajan välille. Viikoittaisten vapaapäivien lisäksi heillä on oikeus saada aina sama päivä viikosta vapaaksi sekä vapaata kaikkina Tanskan virallisina pyhäpäivinä. Kuukaudessa myönnettävä taskuraha nostetaan 4 000 kruunuun ja isäntäperheen tulee osallistua au pairin tanskan kielen kurssin kustannuksiin sekä lentolippuihin.

Suomi ei ole ratifioinut Euroopan neuvoston sopimusta ja maassa on vähän au pareja. Yksi syy tähän voi olla se, että Suomessa on tiukat säännöt kielen opiskelusta ennen au pair -sijoitusta. Ruotsissa on vaikea saada työlupaa, jos sama henkilö on ollut au pairina jo aiemmin toisessa maassa, joten hakijoiden määrä on laskenut.

Pohjoismaat muodostavat yhteiset markkinat ja hyvinvointivaliokunta toteaa, että monet au pairit työskentelevät ensin yhdessä maassa, sitten toisessa. Norja on kaikkein houkuttelevin vaihtoehto, sillä taskuraha on suurin, 5 400 Norjan kruunua kuukaudessa, ja sen vuoksi myös hakijoita on eniten.

Norjassa on otettu käyttöön karanteeni perheille, jotka väärinkäyttävät järjestelmää. Järjestelmä on uusi ja se tuli voimaan 1. heinäkuuta 2013. Karanteeni on ehkäisevä toimi ja sen tarkoituksena on suojata au pairia isäntäperheen kohtuuttomalta työtaakalta. Jo nyt viisi perhettä on asetettu karanteeniin ja 14 tapausta on käsiteltävänä.

Hyvinvointivaliokunta huomioi Norjan ammattijärjestö LO:n puheenjohtajan Gerd Kristiansenin 15. kesäkuuta 2015 antaman lausunnon, joka on erittäin kriittinen järjestelmää kohtaa. Hän on sitä mieltä, että järjestelmä tulee lakkauttaa isäntäperheiden hyväksikäyttötapausten takia.

www.dn.no/nyheter/politikk/Samfunn/2015/06/15/0554/lo-mener-au-pairordningen-m-fjernes

5. Päätelmät

Tarve pohjoismaisen säännösten laatimiselle

Hyvinvointivaliokunta viittaa Pohjoismaiden neuvoston kahden muun valiokunnan – kansalais- ja kuluttajavaliokunnan ja elinkeinovaliokunnan – lausuntoihin.

Hyvinvointivaliokunta on sitä mieltä, että au pair -järjestelmistä on tarpeeksi tietoa, jotta voidaan päätellä, että järjestelmä ei enää toimi tarkoituksenmukaisella tavalla ja että on olemassa riski, että nuoret naiset tulevat köyhistä maihin Pohjoismaihin halvaksi työvoimaksi, eivätkä saa kokemusta kulttuurivaihdosta järjestelmän alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti.

Hyvinvointivaliokunnan mielestä on tarpeen luoda Pohjoismaiden yhteinen säännösto, jotta varmistetaan järjestelmän toimiminen kulttuurivaihtona, eikä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten hyväksikäyttönä.

Au pair -sijoitus on monelle ainoa mahdollisuus tulla Pohjoismaihin, ja hyvinvointivaliokunta korostaa, että Pohjoismailla on velvollisuus huolehtia au pairien tilanteesta parhaalla mahdollisella tavalla. Suuntaviivat osoittavat tarvittavat toimet.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenedotus

Dnro 14-00113-12

Eri mailla on kuitenkin erilaiset käytännöt sen suhteen, myönnetäänkö au-paireille oleskelulupa vai työlupa. Mahdollisia toimia voisi olla kevyen kotityön tarkempi määrittely, vaatimus vakuutusjärjestelyistä ja kotimatkan maksaminen. Kielivaatimukset, opiskelulupa ja kulttuurivaihdon toteuttaminen ovat muita mahdollisia toimia. Pitäisi myös arvioida, tulisiko rajata sitä, miten kauan au-pairina voi toimia ja kuinka monessa maassa au-pair voi työskennellä.

Pohjoismaiden neuvoston hyvinvointivaliokunta tukee tämän pohjalta jäsenehdotusta pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä maiden au-pair-järjestelmien osalta (A 1619/välfärd).

Hyvinvointivaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne laativat au-pair-järjestelmiä koskevan tilanneraportin, joka toimisi au-pair-järjestelmien ongelmiin liittyvän jatkotyön lähtökohtana.

että ne järjestävät konferenssin tavoitteena selvittää, valottaa ja tuoda esiin Pohjoismaiden au-pair-järjestelmien ongelmia. Tavoitteena on päästä yhteisymmärrykseen au-pair-järjestelmien parisesta tehtävästä jatkotyöstä.

että ne pohtivat, laaditaanko au-pair-järjestelmille pitkällä aikavälillä yhteispohjoismainen säännöstö. Edellä mainittujen kahden etälauseen tavoitteena on osaltaan vaikuttaa arvioon siitä, onko pitkällä aikavälillä mahdollista saada aikaiseksi yhteinen säännöstö.

Nuukissa 22. kesäkuuta 2015

Bente Stein Mathisen (H)

Christian Beijar (ÅSD)

Helgi Abrahamsen (sb)

Johanna María Sigmundsdóttir (F)

Karin Gaardsted (S)

Lennart Axelsson (S)

Penilla Gunther (kd), puheenjohtaja

Richard Jomshof (SD)

Sonja Mandt (A)

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:

Hyvinvointivaliokunta

Liite:

Jäsenehdotus

Dnro 14-00113-12

Jäsen ehdotus pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä maiden au pair -järjestelmien osalta

Ehdotuksena on käynnistää tutkimus, jossa selvitetään mahdollisuuksia lisätä au pareihin liittyvää yhteistyötä ja siihen liittyen luoda yhteispohjoismaisia sääntöjä au pair -järjestelmien hyväksikäytön estämiseksi.

Ranskankielinen ilmaisu *au pair* tarkoittaa "samassa asemassa", eli au pair ja isäntäperhe kohtaavat toisensa "tasavertaisina" tai "samalla tasolla". Au pair -järjestelmien nykyisen kehityksen myötä koko ajatus kulttuurivaihdosta ja kahden vieraan kulttuurin "tasavertaisesta" kohtaamisesta on lähestulkoon hävinnyt.

Au pair -ohjelmien alkuperäisenä ideana oli juuri kulttuurivaihto. Nuoret saivat mahdollisuuden lähteä töihin maailmalle tavallisesti vastaamaan lastenhoidosta ja kotitöistä vieraan perheen luona. Au pair saa työstään täysihoidon ja taskurahaa. Alkuperäisenä tavoitteena oli kuitenkin, että au pair tutustuisi vieraaseen kulttuuriin, ja kahden kulttuurin kohtaamisesta olisi iloa sekä au parille että isäntäperheelle.

Tilanne on nykyään aivan toinen monille au pareille. Joidenkin kohdalla se on lähinnä edullisen työvoiman hyödyntämistä, mikä johtaa tietyissä tapauksissa sosiaaliseen polkumyyntiin ja pahimmissa tapauksissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Alun perin nuoret pääsivät näin kulttuurivaihtoon, mutta nykyään myös aikuiset naiset, joilla on usein omia lapsia, matkustavat kotimaastaan perheensä luota etsimään töitä.

Pohjoismaihin on kymmenen viime vuoden aikana tullut huomattavasti enemmän au pareja työskentelemään lapsiperheissä. Monissa tapauksissa palkka on suhteellisen pieni ja työolot eivät ole kyseisen maan työehtosopimuksen mukaiset. Au parit kokevat, että heidän työpäivänsä on monta tuntia pidempi kuin mitä työsopimuksessa on sovittu ja että isäntäperheet eivät kunnioita heidän oikeuksiaan. Ongelma tunnetaan myös Pohjoismaissa.

Norjan kansanavun alaisessa Au Pair Centerissä Oslolla on havaittu, että apua tarvitsevien au pariien määrä on kasvanut. Au Pair Center perustettiin tarkoituksena auttaa ja neuvoa au pareja, joiden voi usein olla vaikea saada apua muualta, jos heidän työolonsa eivät vastaa työsopimusta tai jos he joutuvat seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Oslon Au Pair Centerissä on myös havaittu, että au parit eivät uskalla kääntyä poliisin tai viranomaisien puoleen, koska tällaista yhteydenottoa pidetään tabuna ja se voi johtaa syrjintään paikallisessa au pair -yhteisössä. Lisäksi monet au parit pelkäävät pidätystä ja maastakarkotusta, mikäli he ottavat yhteyttä viranomaisiin. Au Pair Centeristä vahvistetaan, että au parin oikeuksia koskevia sääntöjä tulee selventää. Tiedossa on tapauksia, joissa au parin valittua työoloista isäntäperhe karkottaa hänet perheestä ja käy läpi kaikki hänen henkilökohtaiset esineensä ja hankkiutuu eroon kaikista työsopimukseen liittyvistä asioista peittääkseen kaikki todisteet siitä, että au parilla on yhteyksiä perheeseen.

Bergenin yliopiston sosiologian laitoksen stipendiaatti Mariya Stoyanova Bikova lähti itse Bulgariasta Norjaan au pariksi vuonna 2002. Hän valmistelee väitöskirjaa filippiiniläisistä au pareista Norjassa ja käsittelee siinä muun muassa au pair -ohjelman seurauksia au pareille.

Mariya Stoyanova Bikovan mukaan filippiiniläisten au pariien määrä on kasvanut huomattavasti Norjassa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Norjan suosio pysyy todennäköisesti suurena filippiiniläisten au pariien keskuudessa. Norja on erityisen kiinnostava kohdemaahan au pareille, koska maassa saa korkeaa taskurahaa (5 200 Norjan kruunua ennen veroja), ilmaisen norjan kurssin ja matkakortin. Lisäksi perheen on hankittava vakuutus au parille. Lisäksi Norja ottaa vastaan henkilöitä, jotka ovat jo olleet au pareina muissa maissa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että filippiiniläinen nainen, joka haluaa viipyä Euroopassa mahdollisimman pitkään, voi aloittaa muista au pareista vastaanottavista maista ja jatkaa sitten Norjaan.

Mariya Stoyanova Bikova kertoo, että Norjan au pair -järjestelmän haasteiden takia on pyritty parantamaan tiedotusta au parin ja isäntäperheen oikeuksista ja velvollisuuksista, mutta vaikuttaa siltä, että joitakin au pareja kohdellaan edelleen huonosti. Joissain tapauksissa au parit ovat joutuneet lisätöihin kuten esimerkiksi lastenhoitoon, mutta on ilmennyt vakavampiakin tapauksia, kuten seksuaalista hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa.

Oslon uuden Au Pair Centerin työ on osoittautunut hyväksi ja tärkeäksi sekä au pariien ja isäntäperheiden tiedotuksen ja auttamisen että au pareille tarjottavien kurssien ja toiminnan osalta.

Mariya Stoyanova Bikova arvioi, että Pohjoismaissa au pair -järjestelmiin tulee kiinnittää enemmän huomiota isäntäperheiden ja au pariien tiedottamiseksi niitä koskevista velvollisuuksista ja oikeuksista sekä järjestelmien väärinkäytön estämiseksi. Koska Norja on houkutteleva maa au pareille, on tärkeää huomata, että kesäkuussa 2010 filippiiniläisten matkustuskiellon kumoamisen jälkeen (*Ban on Deployment of Filipino au pairs to Europe vuodelta 1998*) on odotettavissa, että filippiiniläisten au pariien määrä kasvaa entisestään.

Matkustuskiellon kumoaminen merkitsi myös tiettyjä lakimuutoksia, joiden seurauksena filippiiniläisten au pariien on entistä kannattavampaa matkustaa esimerkiksi Norjaan, jossa saa paljon taskurahaa, kielikurssin sekä pakollisen sairaus- tai kuolintapausvakuutuksen. Toinen tärkeä lakimuutos oli, että kotimaassaan lapsesta hoivavastuussa oleva henkilö ei voi tulla au pariksi Norjaan. Tämä estää osaltaan sitä, että vanhemmat lähtevät lastensa luota au pair -työhön. Lakimuutoksena seurauksena jotkut hoivavastuussa olevat kuitenkin jättävät ilmoittamatta lapsestaan hakiessaan

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenehdotus

Dnro 14-00113-12

lupaa matkustaa Norjaan. Tällaisessa tilanteessa au par on erityisen haavoittuvassa asemassa ja vaarassa joutua hyväksikäytön uhriksi.

Tanskassa ammattijärjestö FAO ja kirkon kotouttamispalvelu (KIT) seuraavat asiaa ja tukevat au pareja. Ne antavat juridista apua ja henkilökohtaista neuvontaa sekä järjestävät sosiaalista toimintaa.

Edelle esitetyn pohjalta Anders Karlsson (S), Christer Adelsbo (S), Christian Beijar (ÅSD), Eeva-Johanna Eloranta (sd.) ja Sonja Mandt (A) ehdottavat, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne laativat au pair -järjestelmiä koskevan tilanneraportin, joka toimisi au pair -järjestelmien ongelmiin liittyvän jatkotyön lähtökohtana.

että ne järjestävät konferenssin tavoitteena selvittää, valottaa ja tuoda esiin Pohjoismaiden au pair -järjestelmien ongelmia. Tavoitteena on päästä yhteisymmärrykseen au pair -järjestelmien parisesta tehtävästä jatkotyöstä.

että ne pohtivat, laaditaanko au pair -järjestelmille pitkällä aikavälillä yhteispohjoismainen säännöstö. Edellä mainittujen kahden etälauseen tavoitteena on osaltaan vaikuttaa arvioon siitä, onko pitkällä aikavälillä mahdollista saada aikaiseksi yhteinen säännöstö.

Akureyrissa 7. huhtikuuta 2014

Anders Karlsson (S)
Christer Adelsbo (S)
Christian Beijar (ÅSD)

Eeva-Johanna Eloranta (sd.)
Karen J. Klint (S)
Sonja Mandt (A)

Pohjoismaiden neuvosto

A 1619/välfärd

Käsittelijä:
Hyvinvointivaliokunta

Liite:
Jäsenehdotus

Dnro 14-00113-12